

Aplikace matematiky

Jaroslav Kurzweil

Zprávy. Sedmdesátiny akademika Vojtěcha Jarníka

Aplikace matematiky, Vol. 12 (1967), No. 6, 490--492

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/103129>

Terms of use:

© Institute of Mathematics AS CR, 1967

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

ZPRÁVY

SEDMDESÁTINY AKADEMIKA VOJTĚCHA JARNÍKA

JAROSLAV KURZWEIL, Praha

(Došlo dne 12. května 1967)

Akademik VOJTĚCH JARNÍK, profesor matematicko-fyzikální fakulty Karlovy university, dožívá se sedmdesátých narozenin 22. prosince tr. Pro československé

matematiky je to příležitost, aby si s obdivem připoměli rozsah i význam jeho vědeckého díla i aby si znovu uvědomili, jak hluboko se jubilant zapsal do našeho matematického života svým téměř padesátiletým působením učitelským i obětavou prací organizační.

V tomto krátkém příležitostném článku si připomeneme jen nejvýraznější rysy jubilantova díla a osobnosti — podrobnější výklad o jubilantově díle a činnosti do r. 1957 nalezne čtenář v článku VL. KNICHALA a ŠT. SCHWARZE: *Akademik Vojtěch Jarník šedesátníkem*, Čas. pěst. mat. 82 (1957), 4, 463–492.

Vědecký věhlas jubilantův založily jeho práce z teorie čísel, přesněji z teorie mřížových bodů, geo-

metrie čísel a diofantických aproximací. Jarníkovy výsledky vešly do monografií jako základní výsledky uvedených oborů. První Jarníkovy práce z teorie mřížových bodů vyšly v r. 1924 a výsledky práce z r. 1925 (uvedené pod č. 9 v seznamu prací u citovaného článku Vl. Knichala a Št. Schwarze) byly pojaty i s důkazem do monografie E. LANDAUA „*Vorlesungen über Zahlentheorie*“ z r. 1927

a Landau na význam této práce zvláště upozorňuje v předmluvě k rozsáhlé kapitole o mřížových bodech. Jarníkovy práce z teorie mřížových bodů v bohaté míře vešly do monografie Walfiszovy „*Gitterpunkte in mehrdimensionalen Kugeln*“ z r. 1957, práce z geometrie čísel a teorie dicfantických aproximací jsou podrobně vyloženy a rozebrány v monografii KOKSMOVĚ: „*Diophantische Approximationen*“ a našly cestu i do útlé a sevřené monografie CASSELSOVY „*Introduction to Diophantine Approximations*“ z r. 1957, kde se jmenovitě odkazuje jen malý počet prací.

Výsledky z teorie čísel lze obvykle velmi jednoduše formulovat, ale důkazy bývají komplikované a často se v nich užívá rozsáhlého aparátu matematické analýsy; tato situace je pravidlem v teorii mřížových bodů, kde mnohostranná matematická erudice je nezbytným předpokladem úspěchu. O obdivuhodné šíři Jarníkových vědeckých zájmů podává přesvědčivé i když neúplné svědectví seznam Jarníkových prací. V části A seznamu prací vedle prací z teorie čísel najdeme velký počet prací z teorie reálných funkcí a také práce z teorie grafů, teorie řad, teorie množin a o různých jiných tématech z matematické analýzy. V části D mezi 35 studii recenzními a kritickými najdeme vedle řady recenzí o číselně teoretických funkcích monografiích recenze monografií o celistvých a meromorfních funkcích, funkcionální analýze, teorii dimense, skoroperiodických funkcích, trigonometrických řadách, ortogonálních řadách, Zeta-funkci, Dirichletových řadách, teorii integrálů a knih o základech matematické analýsy a studie o Bernardu Bolzanovi. Recenze z pera akademika Jarníka jsou většinou malé studie, v nichž je čtenář nejenom informován o obsahu publikace, ale nahlédne i do metod, které jsou v publikaci rozvinuty.

A ti, kteří akademika Jarníka znají z denního styku, dobře vědí o jeho hlubokém rozhledu v řadě matematických disciplín, na něž se v tomto výčtu nedostalo – jako příklad můžeme uvést jeho přednášky o pravděpodobnostních metodách v teorii čísel a o obyčejných diferenciálních rovnicích v reálném a komplexním oboru.

Akademik Jarník působí na Karlově universitě již 46 let, od r. 1928 jako mimořádný profesor a od r. 1935 jako řádný profesor (jeho učitelské působení je o dva roky delší – v letech 1919–1921 byl asistentem na Vysoké škole technické v Brně) a patří mezi ty, kteří jsou pro učitelské povolání vyvoleni. Své přednášky má detailně připraveny a promyšleným postupem dovede i z obtížného udělat samozřejmé. Nejcennější však je, že akademik Jarník přenáší své zaujetí a nadšení pro matematiku i na své posluchače. Akademik Jarník ovlivnil svým působením celé generace absolventů studia matematiky na Karlově universitě a velkou část našich současných matematiků lze právem považovat za Jarníkovy žáky.

Bez velké lásky k přednášení a k poslání vysokoškolského učitele nemohly by vzniknout ani jeho čtyři svazky věnované matematické analýze, úvodní učebnice Diferenciální počet I a Integrální počet I a obsáhlé učebnice, které už mají charakter monografií, Diferenciální počet II a Integrální počet II.

Do vývoje československé matematiky zapsal se akademik Jarník také svojí více než padesátiletou činností v JČMF. Téměř více než čtvrtstoletí byl členem výboru JČMF a 15 let byl vedoucím redaktorem matematické části Časopisu pro pěstování

matematiky a fyziky; v této funkci obětavě četl a spravoval desítky rukopisů, poskytoval tak pomoc začínajícím autorům. Získal velké zásluhy o to, že Časopis pro pěstování matematiky a později Czechoslovak Mathematical Journal se stal uznávaným mezinárodním matematickým forem. Za vynikající výsledky vědecké a za zásluhy o rozvoj čs. matematiky byla v r. 1952 profesorovi Vojtěchu Jarníkovi udělena státní cena.

Ve školním roce 1957–58, 1958–59, 1960–61 byl akademik Jarník proděkanem pro vědeckou činnost na matematicko-fyzikální fakultě Karlovy university a ve školním roce 1959–60 byl pověřen funkcí děkana. Katedru základních matematických disciplin vede od jejího vzniku ve školním roce 1961–62. Katedra zajišťuje matematickou výuku v 1. a 2. ročníku. Postupně se na této katedře vytvořily pracovní skupiny v axiomatické teorii množin i v teorii kategorií. Od vzniku vědeckých kolegií v r. 1962 do r. 1964 byl místopředsedou vědeckého kolegia matematiky, v letech 1964–1966 byl předsedou vědeckého kolegia matematiky ČSAV. Od roku 1958, kdy bylo v Polsku obnoveno vydávání časopisu *Acta Arithmetica* specializovaného pro teorii čísel, je opět členem jeho redakční rady.

I do této práce přináší akademik Jarník charakteristické rysy své osobnosti. Kromě velkého rozhledu vědeckého i lidského a schopnosti vyhmátnout a přesně formulovat jádro věci je to především taktnost a ohleduplnost, velká dávka osobní skromnosti a na neposledním místě i smysl pro humor. Je vždy nenápadný, pozorně vyslechne každého a nedá najevo svou vědeckou převahu; nikdy se nedá strhnout jednostrannou argumentací a vždy pečlivě váží všechna hlediska. A co do jeho smyslu pro humor můžeme jen litovat, že matematické publikace nedávají vůbec žádnou příležitost k uplatnění této kvality.

Svou sedmdesátku akademik Jarník slaví s nemalými plány vědeckými a pracovními. K jejich naplnění přejeme mu pevné zdraví jménem československých matematiků i jeho četných zahraničních přátel.